

ר' עדיאל דומוביץ

## סוגיית חלונות

מצאנו בסוגיות העוסקות ביחסי שכנים בשני סוגי תביעות בין השכנים: נזיקין (בור וכד') ותשמישין (נעיצת קורות וכד'). הסוגיות עוסקות בחובת ההרחקה, במצבים בהם יש לשכן זכות להניח את תשמישו כך שהשכן השני אינו יכול לתבוע את הסרת ההשתמשות, ועוד. בפתיחת חלונות על חצר סמוכה מצינו שני מרכיבים אלו: ענין נזיקין, היינו היזק ראייה, וענין תשמישין, היינו ההנאה מהאוויר של חצר חבירו לצורך אורה.<sup>1</sup>

נעמוד על ב' צדדים אלו, וננסה לבחון האם ישנה הגדרה כוללת למרכיבים השונים שיש בפתיחת חלונות.

### חזקת אורה

**המשנה** (נח): אומרת: חלון המצרית וכל שאין ראשו של אדם יכול להיכנס בתוכה אין לה חזקה ולצורית יש חזקה. **מפרש הרשב"ם** שחלון מצרי אין תשמישו קבוע ואינו חושש למחות, וע"כ אין לו חזקה, לעומת חלון צורי שתשמישו קבוע וחושש למחות, וע"כ יש לו חזקה. **בגמרא** נחלקו רבי זירא ורבי אילעא האם מעל ד' אמות (ד"א) שאין חזקה לחלון, יכול בעל החצר למחות על פתיחת החלון לחצרו. בתחילה מנסה הגמ' להעמיד את מחלוקתם בשאלה האם כופין על מידת סדום, משום שמעל ד"א אין לחשוש להיזק ראייה. ומסיקה הגמ' שלכ"ע כופין על מידת סדום, ומ"מ סובר ר"א שיכול למחות בידו, משום "דא"ל זימנין דמותבת שרפיפא (ספסל) תותך וקיימת וקא חזית". כלומר יש לו טענה כנגד הפותח את החלון, כך שאין זו מידת סדום.

מבואר מדברי הגמ' שמעיקר הדין כל פותח חלון על חצר חבירו צריך הוא את רשותו, שכן הגמ' אומרת שרק מצד כופין עמד"ס יכול הוא לפתוח, ואע"פ שאינו מזיקו כלל. צריך א"כ לומר שהתועליות הקיימות בחלון, כגון אויר וכד' לקוחות הן בעצם מחצר חבירו, ורק מכיון שאין לחברו כל הפסד בכך אמרינן כופין עמד"ס.

כך כתב **קצוה"ח** (קנד, א) לישב את שאלת הרמב"ן מדוע אם חוששים לשרפיפא, די בין ב' חצרות לבנות כותל גבוה ד"א ולא יותר? דהרמב"ן יישב שבחצר לא חוששין שיביא ספסל ע"מ להסתכל - ע"ש. וקצוה"ח כתב שאינו קשה, משום שכל ענין שרפיפא הוא רק מצד שכיון שיש חשש כזה, תו לא נחשב מידת סדום - וכ"כ הרשב"ם - אך אין

1. בענין חלון לאורור הביא **הרמב"ן** (נט). בשם הרב רבי אפרים שזו טענה מתקבלת כמו חלון לאורה, החלק עליו שלא מצינו זאת בסוגיות. וכן מבואר **ברמב"ם** (פ"ז הל"ז) **ובשו"ע** (קנד): שחלון שיכנס בו הרוח אינו כחלון לאורה לענין חזקה.

בזה חשש שיצור חיוב של הז"ר<sup>2</sup>, כלומר עיקר התביעה ביניהם היא על מה שהלה משתמש באוירו, אלא ע"מ שלא תהיה מידת סדום צריך שתהיה לו טענה כל שהיא כגון "מותיב שרשיפא"<sup>3</sup>.

לפי המתבאר עד כה נמצא שהפותח חלון לצורך אורה, נחשב הוא כמשתמש באויר חברו, וא"כ מסתבר שלא תהיה כל מניעה לשכנו לבנות כותל בחצרו שמאפיל על החלון. כך עולה מהסוגיה בדף ז. ב' אחים שחלקו א' קיבל טרקלין וא' קיבל גינה שהיתה מאירה לטרקלין, ובנה כותל בגינתו, וטען השני שמאפיל עליו, א"ל "בדידי קא בנינא", אמר רב חמא בדין קאמר ליה. כלומר מותר לו להאפיל על חלון חברו, כיון שעושה בתוך שלו. אך לכאורה הגמ' מביאה לפנ"כ מקרה סותר: אדם בנה כותל ליד חלון חברו, וטוען חברו שמאפיל הוא עליו. לאחר המו"מ ביניהם אומר רב חמא: בדינא קא מעכב. כלומר אסור להאפיל על החלון, וכן מבואר במשנה (כב.). החלונות מכנגדן ד"א? באופן פשוט אדם שבונה כותל בחצרו אינו נחשב שלוקח דבר מחברו, כיון שהאורה אינה חלק מבית השכן, אלא היא באה מן החצר. אדם שפותח חלון לחצר חברו הוא משתמש כביכול באויר חברו, וע"כ אין חברו נחשב למזיק כאשר הוא מונע ממנו את האורה. כך מבואר באופן פשוט במקרה של ב' אחים לעיל. כתב רש"י שע"מ שיוכל בעל החלון לעכב את האפלת חלונו צריך הוא להחזיק בכך ג' שנים. אך ללא חזקת ג"ש טענת המאפיל היא בדיון. בכך מתבארת המשנה (כב.). וכן מיושב גם המקרה השני, שמדובר שהחזיק ג"ש, וע"כ יכול לעכב את האפלת החלון.

כך ביאר גם ה"ר יונה (שם) שרק ע"י חזקת ג"ש אין השכן רשאי להאפיל על חלונו של חברו.

תוד"ה א"ל תמה על המקרה השני היתכן שיהא רשאי להאפיל כך שלא יהיה בטרקלין אורה כלל! וע"כ הסיק ר"י שאסור להאפיל לגמרי כך שלא יהיה כלל אור בטרקלין, אך בהאפלה מועטה יכול לטעון בשלי אני בונה. וכ"כ הרמב"ן (מובא בנמו"י). מבאר הקוב"ש (לח) שאם אין כלל אורה הרי הוא כמזיק, משום שא"א להשתמש כלל בבית זה. נראה לומר שגם תוס' סובר שבאופן עקרוני חלון לאורה זהו שימוש כביכול בחצר חברו - כדלעיל - ולכן את האורה הנוספת הוא יכול למנוע בעדו<sup>4</sup>, אלא שסובר שלכל בית יש זכות לכל פחות לכמות אור מינימלית. כך נראה מדברי תוד"ה אין (ז): שכתב שדין האחין שחלקו אין להם זע"ז דרך וחלונות, מיוסד על שיטת ר' עקיבא "שכל

2. ובתה"מ סק"י כתב שגם הרמב"ן אינו חולק ע"ז, אלא שסובר ש"מותיב שרשיפא" גם מהווה סיבה עצמאית להרחקה מצד היזק ראייה, כגון שיש ביניהם רה"ר שאינו משתמש באוירו, ואפילו הכי יכול לעכב עליו רק משום הז"ר.

3. בבאור מחלוקת רבי זירא ורבי אילעא נחלקו הראשונים, וכפי שיתבאר לקמן.

4. ולא מצד שחולק על כל הנ"ל וסובר שחלון לאורה אינו נחשב שימוש בשל השני, והאורה הנוספת אינה נחשבת לזק משמעותי, אלא מודה שקבלת אורה נחשבת כשימוש בחצר השני, אלא שלאור המינמלי ודאי שחצר חברו משועבדת.

המוכר בעין יפה הוא מוכר", וא"כ הוא כמוכר חצר ושייר בית - שצריך ליקח דרך מבעל החצר, ואינו כמוכר בית ושייר חצר שמכר לו גם את הדרך. נראה שכוונתו שדרך בחצר היא חלק מהחצר עצמה, וע"כ כיון שיש כאן ב' מוכרים שכ"א מהם מוכר לשני בעין יפה, מסתבר שהדרך תישאר במקומה היינו בחצר, כלומר שבעל הבית לא שייר לעצמו את הדרך, כי מצד הגדרתה הבסיסית היא חלק מהחצר. באופן זה נראה לומר גם באויר החלונות, שאם נהרדעי סוברים שאין להם חלונות, היינו שאין לבעל הבית זכות לאורה, משמע שהאורה היא חלק מחצר השכן ולא חלק מביתו שלו.

**הרא"ש** (סי' כ) גם הק' על רש"י כתוס', אך מדויק (וכ"כ הקוב"ש) שאינו מקשה שהאורה הינה חלק מהבית, אלא רק מצד שודאי כוונת האחים בחלוקה שיהיה אור בטרקלין. אך מצד הגדרת הבית מודה הוא לרש"י שהאורה הינה שימוש בשל חברו.

**א"כ** ראינו עד כה שבאופן עקרוני לכ"ע האורה של הבית היא שימוש בשל חברו.

עתה יש לבחון את אפשרות המחאה של השכן שהחלון נפתח לחצרו, לאור הסוגיה בדף נט. הראשונים דנו שם האם המחלוקת היא בחלון מצרי או בחלון צורי.

**הרשב"ם** מבאר את הסוגיה בחלון צורי, שלמטה מד"א לא היה מניח לו לפתוח חלון גדול ונמוך שיכולין להסתכל דרכו בחצר, וע"כ יש לו חזקה לענין זה שכשירצה השני לבנות כותל כנגדו יצטרך להרחיק ד"א מהכותל ע"מ שלא יאפיל עליו. אך למעלה מד"א אין לו חזקה לענין זה, משום שאין חברו מקפיד על זה. אך נחלקו ר"ז ור"א האם יכול למחות בעדו לפתוח חלון זה.

מוסיף הרשב"ם שחלון מצרי אפ' למטה מד"א אין השכן יכול למחות על פתיחתו, וממילא אין לו חזקה לענין איסור האפלה. נמצא שלשיטת הרשב"ם כל יכולת המחאה היא מצד היזק ראייה. (וע' עוד לקמן).

**ר"ת** (תנוד"ה למטה) חולק על הרשב"ם ומבאר שהסוגיה עוסקת בחלון מצרי, אך חלון צורי יש לו חזקה אפ' מעל ד"א. לכאורה לפי רבי זירא שמעל ד"א אין לחשוש ל"מותבת שרשיפא", א"כ הטענה שיכול לעכב עליו בחלון צורי אינה משום הז"ר, אלא בטענה שמא יחזיק עליו לאורה, כך שלאחר מכן לא יוכל לבנות כנגדו כותל.

**ה"ר יונה והרא"ש** (סי' עג) הסכימו לשיטת ר"ת בביאור הסוגיה שמדובר בחלון מצרי, וביארו שמתחת לד"א יכול למחות מצד הז"ר, ואע"פ שזהו חלון קטן שאינו יכול להוציא את ראשו, מ"מ דרך הילוכו שהוא מהלך בבית רואה תשמישו של חבירו בחצר, משא"כ למעלה מד"א. אך בחלון צורי כתב ה"ר יונה שיכול למחות אפ' למעלה מד"א, שלא יצריכנו להרחיק ד"א אם יבוא לבנות כנגדו. לרבי אילעא יכול למחות כמובן גם משום "מותבת שרשיפא", אלא שה"ר יונה כתב מחאה גם לדעת רבי זירא, וכמו"כ אפ' לדעת רבי אילעא אי מחאה של "מותבת שרשיפא" אינה יוצרת חזקה, וכיון שבחלון צורי יש לשיטתם חזקה לכ"ע, ע"כ יש מחאה נוספת. הוכיח מכאן ה"ר יונה שיש מחאה על העתיד שלא יחזיק עליו, וממילא נוצרת בכך חזקה. בדבריו מבואר שזה דוקא

לפירוש שמדובר בחלון מצרי, אך לפירוש שמדובר בחלון צורי (רשב"ם) אין כל ראייה, משום שהמחאה המדוברת בסוגיה אינה מצד שלא יחזיק עליו לאורה שלוקח מחצרו, אלא רק מצד הז"ר.

וא"כ יוצא שהרא"ש שביאר את הסוגיה כה"ר יונה, גם סובר שיכול אדם למנוע את חברו שלא יפתח חלון צורי על חצרו, ע"מ שלא יחזיק עליו לאורה. כך עולה גם מדבריו בביאור דברי שמואל בגמ': ולאורה אפ' כל שהוא יש לו חזקה, משום שחלון העשוי לאורה תשמיש קבוע הוא, וע"כ אפ' למעלה מד"א יש חזקה. לדין זה שחלון העשוי לאורה יש חזקה מודה בפשטות גם רבי זירא, וא"כ המחאה היא מצד שלא יחזיק עליו לאורה.<sup>5</sup>

לכאורה הרא"ש סותר את דברי עצמו, משום שבפרק לא יחפור (סי' ב) הביא את דעת ה"ר יונה, שיכול אדם למנוע מחברו לסמוך גפת לחצרו גם כשאינו ניזוק עתה, מחשש שמא יחזיק עליו ג"ש. ולמד מכך ה"ר יונה שאין אדם רשאי לפתוח חלון לחורבתו של חברו, לפי שיכול לומר לו שמא תחזיק עלי וכשאמלך לבנות את חורבתי נמצא חלונך פתוח לחצרי ותחזיק עלי להז"ר, וגם תזקיקני להרחיק ד"א מכנגד חלונך. ודחה זאת הרא"ש שאם מותר לו לסמוך גפת, א"כ לא יוכל לטעון חזקה לעולם, משום שכל מקום שאין יכול למחות אין חזקה. א"כ קשה כיצד הרא"ש בסוגייתנו מבאר שיש מחאה שלא יחזיק עליו, ואינו אומר שרשאי לפתוח את החלון למעלה מד"א, ואין לחשוש שמא יחזיק עליו, משום שאינו יכול למחות?

גם הפלפולא חריפתא (פ"ק ת) הקשה מעין זה על דברי הרא"ש בסוגיה דף ז: הגמ' שם מביאה את דברי רב נחמן אמר שמואל האחין שחלקו אין להם חלונות זע"ז, פרש"י לערער על סתימת אורו. כתב הרמב"ן שמשמע שאין יכול לכופו לסתום את החלון מפני הז"ר (וכן הסרת סולם ואמת מים קיימים), משום שלא חלקו ע"מ לסלק כלום, אלא שלא יהיה להם זע"ז שיעבוד. (יש להעיר שמבואר כדברינו עד כה שיש חילוק בין אורה לבין הז"ר, שאורה בבית זה כמשתמש בשל חברו, וע"כ חלוקתם היא ע"מ שלא יהיה א' משועבד לחברו לשימוש כל שהוא, לעומת הז"ר שנחשב שעושה בתוך שלו, ואינו משתמש בשל חברו, ולכן לא נתכוונו לסלק זאת).

כדעת הרמב"ן מבואר גם בראב"ד (המובא ברא"ש סי' כ) שיכול לבנות לפני החלונות, אך כ"ז שאינו בונה אינו יכול לומר לו סתום חלונותיך, אע"פ שיש הז"ר. הרא"ש חולק על הראב"ד, כיון שאין לו חזקה על האורה, אינו יכול להזיק את חברו. והקשה על

5. כך מבואר בדברי הרשב"א (נט. ד"ה והא דאמר שמואל) שאם הסוגיה עוסקת בחלון מצרי, ובחלון צורי יש חזקה אפ' למעלה מד"א, א"כ גם חלון העשוי לאורה שיש לו חזקה זה אפ' למעלה מד"א, אך אם הסוגיה עוסקת בחלון צורי, א"כ חלון העשוי לאורה שיש לו חזקה זה דוקא למטה מד"א. (והביא שכך פירש הראב"ד את הגמ')

הראב"ד שאם אינו יכול לומר לו שתום חלונותיך יוכל לאחר ג"ש לטעון חזקה<sup>6</sup>. הקשה הפלפ"ח הרי סותר את דברי עצמו בפ"ב שדחה את דברי ה"ר יונה שאפשר לעכב שמא יחזיק עליו ג"ש, בכך שאם מותר לסמוך ואינו יכול למחות - ממילא אין חזקה?<sup>7</sup>

**נראה לבאר בשיטת הרא"ש** שכל קושייתו על ה"ר יונה היא דוקא בגפת, שע"י הנחתה בחצרו אינו משתמש בשל חברו, אלא רק כמזיק את חברו, וע"כ כ"ז שאינו ניזוק אינו צריך למחות בו על הנחתה שמא יחזיק עליו, וממילא אין לו חזקה. אך בפתיחת חלון משתמש הוא עתה בחצר חברו - כדברינו לעיל, ובזה הוא מודה לה"ר יונה שיכול לעכב את חברו לפותחו שמא יחזיק עליו, וע"כ שואל הרא"ש שגם אם לא חלקו ע"מ לסתום את החלון מצד הז"ר, מ"מ יכול הוא לתבוע שיסתום חלונותיו כדי שלא יחזיק עליו לאורה. כלומר יש לו למחות על מה שמשתמש עתה בחצרו, ואין כאן כופין עמד"ס כיון שיש לו חסרון בעתיד שמא יחזיק עליו חברו.

**הריב"ש** ס' תעא ומובא בב"י קנד, יח) כותב שלפי הרא"ש בפ"ב שאין כזו מחאה של שמא יחזיק, צריך לפרש את הסוגיה בדף נט. בחלון צורי, וכל מה שיכול למחות זה מצד הז"ר. אך בדברי הרא"ש מבואר לא כך שהרי מבאר את הסוגיה כר"ת (וכה"ק נתה"מ קנד סקט"ו על הריב"ש), וא"כ צריך לומר כדברינו בביאור שיטת הרא"ש.

**אך עדיין שיטת הרא"ש** קשה, שהרי בפ"ב (ס' ג) כתב שמותר לפתוח חלון על גג רעפים של חברו, או על חורבתו של חברו וכן הביא הטור שם בשמו, כיון שאין עתה הז"ר, ומבואר א"כ שאינו יכול לעכב עליו מחמת החשש שיחזיק עליו ג"ש לאורה? וניתן ליישב עפ"י דברי נתה"מ (הנ"ל) שדברי הרא"ש (בפ"ב ובתשובותיו) שמותר לפתוח חלון במקום שאין עתה הז"ר, הם דוקא בחלון מצרי שאינו נחשב שמשמש באורה של

6. אין לפרש שיוכל לטעון חזקה על הז"ר, שהרי לראב"ד כבר מעתה אינו צריך לסתום את חלונותיו, אלא הכוונה שיוכל השני לטעון חזקה על אורה.

7. **קצוה"ח** קנדה הביא שגם **הרמב"ן** סותר לכא' א"ע, שמצד א' כתב (ז): בענין אחים שחלקו שמועילה חזקה בחלונות משום שהיה לו למחות עליו שלא יחזיק, ומאידך כתב לענין סמיכת מזיק כשאר עדיין ניזק שאינו יכול להחזיק כיון שאין השני יכול למחות. וע"כ ביאר הקצות שהיכן שודאי ידוע שירד ברשות אינו צריך למחות, וממילא אין לו חזקה, אך באחים שחלקו שיתכן שעשו הסכם אחר ביניהם צריך הוא למחות ע"מ שלא יחזיק עליו, ובכך מתיישבים גם דברי הרא"ש.

כמו"כ ניתן ליישב את הקושיה מהסוגיה בדף נט. ולומר שהרא"ש סובר שמה שיכול למחות בחלון צורי למעלה מד"א אינו מחמת חשש שיחזיק עליו ג"ש, אלא משום שסובר שבחלון גדול יש חשש ל"מותבת שרשיפא" גם למעלה מד"א. וכך יישב **הלח"מ** ופ"ז משכנים הל"ז את קושיית הריב"ש על הרא"ש. ומעין זה משמע שביאר הרב המגיד בשיטת הרמב"ם. אך עדיין קשה מדברי הרא"ש שבחלון העשוי לאורה יש חזקה אפ' למעלה מד"א, ובזה קשה לומר מצד 'מותבת שרשיפא', שהרי זהו חלון קטן ביותר וקשה לומר שיש בו הז"ר. וע"כ נראה שיש ליישב כדברינו בפנים.

חברו, וע"כ אינו יכול למחות מחשש שיחזיק עליו לאורה, וממילא אין לו חזקה<sup>8</sup>, ובכך אתי שפיר שיטת הרא"ש<sup>9</sup>.

מ"מ הטור (יח) הביא את דברי הרא"ש בסתמא שיכול לפתוח חלון על חברו כשאינו עתה הז"ר (חורבה, גג רעפים), ולא חילק בין חלון צורי לחלון מצרי<sup>10</sup>, וא"כ צ"ל שלמד כריב"ש שאין כלל מחאה של שמא יחזיק עליו.

**הב"י הביא** שהראשונים חולקים ע"ז, גם בטענה שמא יחזיק עליו (ה"ר יונה והריב"ש), וכן משום שיטתם במסקנת סוגיית חרדל שאין לסמוך מזיק גם כשאינו עדיין ניזק.

**השו"ע** (קנד, טז) פסק כשיטת הראשונים שאסור לפתוח חלון על חצר חבירו גם כשאינו ניזק, ונימק זאת בשם הרשב"א שיכול לומר לו שאינו רוצה להתעצם עימו בדין כאשר בעתיד הוא ייזק. כתב **נתה"מ** (סקי"ז) שגם לשיטת הראשונים בסוגיית חרדל שלמסקנה המזיק יכול לסמוך כל זמן שאין ניזק ואין טענת שמא יתעצם עימו בדין, כאן לכ"ע יש טענה זו משום שנהנה מאוירו של חבירו, ואי לאו כופין על מידת סדום היה יכול למונעו תמיד, וכיון שיש לו טענה שאינו רוצה להתעצם עימו בדין יכול למונעו מלפתוח את חלונו<sup>11</sup>.

בדרך זו למד **רעק"א** (קונטרס מילי דנזיקין - מובא בחידושים עמ' ז ד"ה ועדיין) **בשיטת הר"י מיגש והרמב"ן**<sup>11</sup>, שבמסקנת סוגיית חרדל ביארו שמותר לסמוך מזיק כ"ז שאין ניזק, אך כשיבוא הניזק יצטרך להתרחק, כלומר מסקנת הסוגיה היא שאין סברת התעצמות בדין או חשש שמא יחזיק לנזק זה. ואין זה כשיטת הר"ח ור"ת שלמסקנה כ"ז שאין ניזק אינו נחשב כלל מזיק (היינו רבא מודה לאביי), וע"כ אפ' כשיבוא ניזק אינו צריך להתרחק, אלא הגמ' חזרה רק מסברת התעצמות בדין או שמא יחזיק עליו. אך מאידך בחלון ביארו (נט.) שהמחאה היא מצד שמא יחזיק עליו לאורה!! וע"כ ביאר **רעק"א** שכיון שבחלון הוא משתמש באויר חצר חבירו, יכול חבירו למחות שלא יחזיק עליו, וממילא יש לשני חזקה.

8. עפ"י מובנים דברי הרא"ש שם בפ"ב שהוכיח שבמקום שאינו יכול למחות אין לו חזקה מהמשנה סוף חזקה. הזיז עד טפח יש לו חזקה ויכול למחות, פחות מטפח אין לו חזקה ואינו יכול למחות. ושם ביאר (סו' עד) שמה שבעל החצר יכול למחות בזיז טפח זה גם בטענה שלא יחזיק עליו, וע"כ מביא ראייה שבפחות מטפח אינו נחשב כלל שימוש בשל חבירו, כך שאין חברו מקפיד כלל, וגם אינו צריך כלל למחות מחשש שיחזיק עליו.

9. וע' עוד לקמן בתירוצו של החזו"א בשיטת הרא"ש.

10. וכן בתשובת הרא"ש וכלל ק"א, שהביא הטור (כד) משמע שבפתיחת חלון כל הדיון במחאה הוא רק מצד הז"ר, וכלל לא מצד שמא יחזיק לאורה.

11. ומעין זה מבואר גם ב**נמו"י** (ריש פ"ב ט: בדפי הרי"ף) שכתב שאין לחייב להרחיק מזיק כ"ז שאין ניזק רק מצד שמחייב את חברו להרחיק את הניזק בעתיד. ואינו דומה לפותח חלונות על חברו שאע"פ שאין עתה הז"ר יכול למחות בעדו, שמא יבנה חברו שם ויזיקנו, משום שבחלונות הוא משתמש באויר חבירו. כלומר מה שבפתיחת חלונות משתמש בשל חברו זו סיבה להחמיר עליו גם לענין תביעת נזיקין.

11א. לעומת ביאורו של קצוה"ח בשיטת הרמב"ן לעיל הערה 7.

אך דייק רעק"א מהרמב"ן שמה שמשתמש באויר חבירו זו סיבה רק שימחה על שימוש זה, וע"כ נוצרת לכך חזקה שלא יאפיל. אך אין זו סיבה שימחה על התעצמות בדין לענין הז"ר שיהיה בעתיד וע"כ לענין זה אין חזקה, ויצטרך לסתום את חלוננו כשהלה ייזק מכך. (לא כדברי נתה"מ על השו"ע).

### היזק ראייה ("מותיב שרשיפא")

עד כה עסקנו בענין חלון מצד השימוש באויר חבירו. יש מצבים שבהם החלון הוא "מזיק" ככל נזקי שכנים. יתכן שישנם מצבים שבהם שיקולי הנזיקין אינם עומדים בפ"ע, אלא רק כמצטרפים לתביעה מצד ההשתמשות בשל חבירו. ננסה לבחון לקמן האם בהז"ר של חלון יש יותר מאשר טענת נזיקין רגילה.

בביאור הסוגיה בדף נט. נקטו הרמב"ן והרשב"א כשיטת הרי"ף שאין חזקה להז"ר<sup>12</sup>, וע"כ צריך לפרש את הסוגיה במקום שאין הז"ר, כי אם יש הז"ר אין לחלון זה חזקה. וע"כ ביארו שהמחאה היא מצד שלא יחזיק עליו לאורה (וכנ"ל). ואת מחלוקת רבי אילעא ורבי זירא האם יכול למחות למעלה מד"א - ביאר הרמב"ן - שנחלקו במקום שיש הז"ר האם חוששים ל"מותבת שרשיפא". (וכן ביאר הנמו"י לא: שלצדדין קתני) אך הרשב"א ביאר שמחלוקתם היא גם במקום שאין הז"ר, ואעפ"כ יש לחשוש ל"מותבת שרשיפא" משום שגם השני יכול לבנות את חצרו כך שיהיה לו בעתיד הז"ר<sup>13</sup>.

נראה לפרש בדבריהם שהחשש של "מותבת שרשיפא" הינו טענה של הלכות נזקי שכנים. כך מבואר מדברי הרמב"ן שהקשה מדוע בכותל חצר גבוה ד"א אין אנו חוששים ל"מותבת שרשיפא". (וע' לעיל שאכן קצוה"ח העיר שיש מקום לפרש שכל החשש הזה הוא רק להגדיר שאין זו מידת סדום, ולא טענת נזיקין שעומדת בפ"ע, וכן משמע מהרשב"ם). כך גם משמע מדבריהם שהביאו את שיטת הראב"ד שביאר את הסוגיה בחלון צורי, וכתב שכל מה שאין חזקה זה דוקא לאורה, אך להז"ר מועילה חזקה. (אם שתק ל' יום אינו יכול לכופו לסתום, אלא שאם בא לבנות כנגדו אינו צריך להתרחק ממנו.) ביארו הרמב"ן והרשב"א שבחלון מצרי אע"פ שאינו יכול למחות על אורה, מ"מ על הז"ר יכול למחות, וע"כ יש לזה חזקה<sup>14</sup>. כמו"כ בחלון צורי מעל ד"א

12. בטעם הדבר כתב הרמב"ן שלנזקי הגוף כקוטרא ובית הכסא אין חזקה, משום שאינו חושש למחות, או (ירושלמי) שסבור היה לקבל ואינו מקבל. וחוסף שאפ' מחילה לא תועיל, משום שיש לו כה"ז איסור להסתכל, וממילא חוזר חיוב בניית הכותל.

13. ובהערות המהדיר על הרשב"א 36 הביא שרע"א מביאר שהרמב"ן לשיטתו במסקנת סוגיית חרדל שמותר לסמוך מזיק כשאינו ניזק, וע"כ מפרש שיכול למחות רק בחצר. אך הרשב"א סובר שם שלרבה גם למסקנת הסוגיה אסור לסמוך קודם שבה ניזק, וע"כ יש לחוש ל"מותבת שרשיפא". לפי דברים אלו הדיון של "מותבת שרשיפא" הוא ככל הלכות נזקי שכנים - וכדלהלן.

14. וא"כ חולק על הרשב"ם ד"ה למעלה שסובר שבחלון מצרי לא יכול למחות אפ' למטה מד"א.

שלדעת רבי אילעא יכול למחות משום "מותבת שרשיפא", מועילה חזקה. משמע מדבריהם ש"מותבת שרשיפא" זו טענת נזיקין רגילה שלה מועילה חזקה, לעומת הז"ר רגיל שאין לו חזקה. (משום שלא משמע שר"ל שהמחאה היא מצד שמשמש באוירו, וה"מותבת שרשיפא" זו רק עילה שעל ידה אין זו מידת סדום, והחזקה מועילה כנגד עילה זו<sup>15</sup>).

### חלון כשינוי מיבנה החצר (השכנות)

לעומת שיטה זו הבאנו לעיל שהרשב"ם מפרש שהמחאה בחלון צורי מתחת לד"א היא מצד הז"ר. כך מבואר גם ברא"ש (עג), אלא שהוא מבאר את הסוגיה בחלון מצרי, שאע"פ שהוא חלון קטן שאין יכול להוציא ראשו, מ"מ כיון שהוא נמוך רואה הוא את תשמישו של חברו תוך כדי הילוכו בביתו.

גם הרמב"ם (פ"ז משכנים הל"ה-ז) מבאר את הסוגיה בחלון מצרי והמחאה היא מצד הז"ר, וביאר הרב המגיד שהרמב"ם סובר כדעת רבו (ר"י מיגש) שיש חזקה להז"ר, וממילא יכול לפרש שהמחאה היא על הז"ר.

מבואר בדבריהם שהחזקה שנוצרת היא לא רק לענין הז"ר, היינו היתר להשאיר את החלון פתוח, אלא אפ' לענין אורה, היינו לאסור על השני לבנות כותל כזה שמאפיל עליו. ולכאורה יש בזה חידוש משום שבפשטות היה מקום לומר שהחזיק רק לענין הז"ר, שהרי על זה היתה לו אפשרות למחות, וא"כ מנין שיעיל הדבר גם לאורה? יתכן שלרמב"ם שסובר שיש חזקת תשמישין לאלתר מדין מחילה/סבלנות אפשר לומר שכיון שראה שהלה פותח את חלונו ושתק - מחל על כל מה שמציאות החלון כוללת. אך לרשב"ם ולרא"ש שצריך טענה לחזקת תשמישין לכאורה קשה כיצד אי מחאה על הז"ר יוצרת חזקה לאורה? ובפרט לפי הרא"ש<sup>16</sup> שמבאר את הסוגיה בחלון מצרי, שנראה שאין השני יכול למחות על השימוש באורה שלו (שמא יחזיק עליו ג"ש - כדלעיל), א"כ כיצד נוצרת לבעל החלון חזקה לאורה?!

נראה לבאר שאם עד כה ראינו שבענין חלון יש לדון בשני מישורים: נזיקין ותשמישין, נראה שכאן מבואר שחלון זה לא רק השימוש בו והנזק שלו, אלא חלון זה שינוי היחס בין החצרות, יצירת מיבנה שכנות חדש ביניהם. משום שאין זה סתם שימוש בשל חברו כנעיצת קורות, אלא ע"י חזקת שימוש לאורה הוא מחזיק על תבירו שלא לבנות כותל בחצר של עצמו, היינו הוא קובע לשני כיצד תיראה חצירו. כמו"כ אין זו סתם פעולה מזיקה מחצר אחת לשניה (כגפת וכד'), אלא אדם שיכול להסתכל מרשותו לרשות תבירו עי"ז שהחצר בנויה באופן כזה שמאפשר זאת (באופן חיובי היינו ע"י חלון, ולא

15. וע' בהערה 49 למהדיר של הרשב"א שהביא מהחזו"א לדון באלו מצבים יש חזקה ל"מותבת שרשיפא".

16. משום שלרשב"ם יש מקום לומר שסובר שיש גם מחאה שלא יחזיק עליו לאורה בחלון הצורי, ונקט מחאה של הז"ר משום שפשוט יותר.



רק באופן שלילי<sup>17</sup> היינו שרק אין מחיצה ביניהם - סוגיית הז"ר בפ"ק, א"כ צורת השכנות ביניהם שונה מאשר צורת שכנות ללא חלון. זו צורת שכנות שבנויה כך שהוא לא רק עושה פעולת שימוש בשל חבירו או פעולה מזיקה, אלא בעצם הילוכו הרגיל בביתו הוא משתמש ומזיק לחבירו, וזאת עי"ז שהחצרות בנויות כך<sup>18</sup>.

עפי"ז ניתן לבאר את דברי הראשונים כיצד אי מחאה על הז"ר יוצרת חזקת תשמישין לאורה, משום שאי המחאה איננה רק מחילה/ראיה (כל אחד לשיטתו בחזקת נזיקין) לענין הז"ר, אלא זו מחילה/ראיה לכך שמיבנה החצרות שונה, שיש כאן מצב שכנות חדש, וע"כ זה מועיל גם לענין השימוש בחלון היינו האורה.

נראה שלפי הבנה זו ניתן לבאר (באופן קצת אחר) את שיטת הרא"ש שנתקשנו בה לעיל, בפ"ב ובתשובותיו מבואר שרשאי אדם לפתוח חלון למקום שאין הז"ר, ואין שכנו יכול למחות בו שלא יפתח מחשש שמא יחזיק עליו לאורה, אך בסוגיית חלון מצרי משמע שיש מחאה מצד האורה (חלון צורי למעלה מד"א אליבא דרבי זירא, וחלון העשוי לאורה למעלה מד"א). וכתב החזו"א (סי' י, ה) שמוכח מהרא"ש שיש חילוק בין מצבים שונים שאין בהם הז"ר, בחלון גבוה ד"א אע"פ שאין בו הז"ר (וחלון כל שהוא לאורה, וחלון צורי לרבי זירא), מ"מ כיון שהוא פתוח לחצר שיש לחשוש להז"ר מועט יש לחשוש שיטעון כנגדו חזקה, וע"כ יכול למחות שלא יחזיק לאורה. אך בפותח לחורבה כיון שניכר לכל שאין חבירו מפסיד כלום אין ליתן לו רשות למחות שמא יחזיק עליו לאורה. החזו"א מצרף את ההז"ר המועט כגורם לשאלה אימתי צריך השכן למחות על חלון זה מחשש שמא יחזיק עליו לאורה. לפי דברינו צירוף זה מבואר ביותר, משום שהשאלה היא מתי פתיחת החלון מהווה שינוי משמעותי בצורת וביחס החצרות/השכנות שלהם, וע"כ בחצר שיש באופן עקרוני אפשרות להזיק ראה נחשב

17. בדרך זו אפשר לפרש את הרב המגיד שמביא את הר"י מיגש שמה שאין חזקה להז"ר זה דוקא בין ב' חצרות שאינו עושה מעשה, אך בחלון שעושה מעשה יש חזקה להז"ר - וכן מבואר לדינא ברמב"ם. ובכך מיושבת קושיית הרשב"א ות' הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סי' צב) שהבין שכוונת הר"י מיגש שכיון שעושה השני מעשה ודאי מחל הנזיק, וע"כ הק' שהרי לקוטרא ובית הכסא אין חזקה אע"פ שעושה מעשה! ולפי דברינו נ"ל שהמעלה של עושה מעשה היא לא מצד שבכה"ג אם השני רואה ושותק ודאי מוחל, אלא שהמעשה בחלון מגדיר זאת כשינוי מבנה החצרות ולזה יש חזקה, משא"כ בקוטרא שעושה בתוך שלו שאינו נחשב שינוי החצרות, אלא כנזק, וכיון שזהו נזק גדול אינו מוחל. ולמעשה גם בקוטרא כתב הר"י מיגש (מובא בטור סוס"י קנה) שאם עושה זאת בחצר חבירו מועילה חזקה, משום שיש חזקה לקרקע, כלומר כאשר זהו שינוי בעצם מבנה הבתים והקרקעות יש חזקה אע"פ שזהו נזק גדול.

18. באה ניתן ליתן טעם מדוע המשנה (נט): מביאה את איסור פתיחת חלון לחצר ביחד עם דין פתיחת פתחי בתים לחצר השותפין. וכן הביא הרמב"ם כ"ה בפ"ז משכנים, משום שדינים אלו עוסקים במיבנה החצרות של שכנים ושותפין.

כמו"כ ניתן לבאר עפי"ז מדוע הרשב"ם (נט. ד"ה אמר שמואל) סובר שחזקה לחלון היא ג"ש וטענה, אע"פ שבכל חזקת תשמישין (ו. מובא בדברי רש"י) סובר שלאחרת הוי חזקה. וע' סמ"ע (קנ"ג סק"ב) שביאר באופן אחר שהז"ר זהו חסרון גדול בקרקע.

החלון לשינוי מיבנה החצרות, וא"כ יש לחשוש שהלה יטען שקנה זכות לחלון, וע"כ יכול הוא למחות שלא יחזיק עליו לאורה. לעומת חלון הפתוח לחורבה שאין כל הז"ר, סובר הרא"ש שאין חלון זה משנה את מיבנה השכנות ביניהם, וע"כ בזה אין להצריכו למחות, וממילא אין לשני חזקה.

**דין נוסף** שכתב הרא"ש (סי' ג) - על יסוד דבריו שמותר לאדם לפתוח חלון לחורבה או לגג של חבירו, שאין שם הז"ר, וממילא אין לו חזקה כיון שחברו לא יכל למחות, וע"כ אם אח"כ יהיה במקום זה הז"ר יוכל חבירו לכופו לסתום את החלון - הוא: שע"כ אדם שיש לו חלון פתוח לחצר חבירו ובא חברו לבנות שם גג רעפים, ואותו הגג ימנע ממנו להסתכל על החצר - יכול הוא למחות בידו מלעשות את הגג, משום שיאמר לו למחר תסתור את הבנין ותכפה אותי לסתום חלוני, כי תאמר שאין לי חזקה שהרי היה פתוח על הגג, ואני לא אוכל למצוא עדים שהחזקתי בו ג"ש בעוד שיכולתי להסתכל בחצריך.

לכאורה אם התביעה הממונית היחידה הקיימת בהז"ר הינה של נזקי שכנים והיינו שבין בשכנים יש שיעבוד שלא יהיה נזק מחצר א' לשניה, א"כ ע"י חזקה להז"ר (שיטת הרא"ש שיש חזקה להז"ר, שלא כרי"ף ועוד ראשונים) רק התבטל השיעבוד, כך שיש לו היתר להשאיר את החלון, אך לא מובן כיצד זה יוצר זכות חיובית לתביעה בחצר חבירו שלא יבנה שם גג<sup>19</sup>! לפי דברינו עד כה נראה לבאר שחזקה להז"ר בחלון אינה רק היתר שהחלון יישאר במקומו, אלא נוצר מיבנה חדש של החצרות שלהם, החלון החדש הוא חלק מהגדרת השכנות ששונתה ביניהם. וממילא יש לבעל החלון לא רק "היתר" להשאיר את חלונו, אלא נוצרה לו כביכול זכות חיובית להישארות המיבנה הזה, כך שהדבר מחייב את השכן השני לא ליבנות דבר שעשוי לפגוע במיבנה החצרות<sup>20</sup>.

**הרשב"א** סובר במסקנת סוגיית חרדל שאליבא דרבא (ולהלכתא) אסור להניח מזיק אע"פ שאין עדיין ניזק, וע"כ אסור לפתוח חלון על חורבת חבירו אע"פ שאינו מזיק עתה בראיה. כן סוברים עוד ראשונים (ה"ר יונה, ריב"ש וראב"ד - מובאים בטור ובב"י

19. **החזו"א** (ויג) הביא שאלה זו בשם **הריב"ש** (סי' שכב): מה קנין יש לו בחצר חבירו שלא יתנהו לבנות, כיון שאין בנין זה מאפיל עליו! וכתב החזו"א שאולי הרא"ש מיירי בלקח אורה בדמים ויכול לטעון שע"מ כן לקח - ע"ש.

20. דין זה של הרא"ש היה אפשר לבאר קצת בדרך אחרת. **הגרש"ש** (סי' ו) כתב לבאר שבנזקי שכנים יש גם צד של השתמשות בשל חבירו, או מצד שהוא כעושה בתוך שלו (מחליט לעשות בחפץ ככל העולה על רוחו), או מצד שהבל הגפת בא בגבול חבירו. (ועפ"ז מבאר ענין מחאה שלא יחזיק עליו ג"ש - ע"ש). וכן בהז"ר הוא כביכול משתמש בשל חבירו בזה שמשביע את עיניו בחצר/באור של החבר. לפי"ז אפ"ל שכאשר מחזיק להז"ר בחלון אין זה רק היתר לכך שהחלון יישאר פתוח, אלא נוצרה לו זכות "חיובית" לחלון פתוח, לכך שתהיה לו אפשרות כביכול להשביע את עיניו. וע"כ יכול הוא לעכב את חברו בטענה שיש לו מוחזקות/אחזיה בחצר שאין לחברו זכות לבטלה ע"י בניית גג, כך שבעתיד כאשר כאשר תהיה שוב חצר, לא יוכל לממש זכות זו.

קנד סע' יד, טז). ואעפ"כ כתב הרשב"א (מובא בב"י שם יז-יח<sup>21</sup>) שאם בין ביתו לבין חורבת חבירו יש רה"ר בינתיים מותר לפתוח חלון על החורבה, משום שכל הקודם זכה. לכאורה קשה הרי מצד הלכות נזקי שכנים יש לו גדר מזיק אע"פ שאין נזק, וא"כ מה בכך שיש ביניהם רה"ר הפקר? (אמנם בהמשך הדברים שמביא הב"י מהרשב"א מבואר שזה משום שהדרך היא של המלך, וכך רצונו שכל הבא לפתוח על הדרך יפתח, אך סו"ס קשה שהרי יש לו גדר "מזיק"?!) היה מקום לומר שבחלון יש צד קולא משאר נזקי שכנים, משום שחלון עצמו אינו דבר שמזיק, אלא ע"י פתיחתו יש אפשרות לבני הבית לבוא ולהזיק. חילוק זה אומר ה"ר יונה (יח: ד"ה עלה בידינו) לבאר שיתכן שאע"פ ששאר נזיקין אסור להניח גם כשאין עדיין נזיק בטענת שמא יחזיק עליו, מ"מ פתיחת חלון לא תאסר. ולפי"ז נאמר שהרשב"א סובר שכאשר הוא פותח חלון על חורבתו של חבירו הרי הוא משתמש באויר חבירו, אלא שאינו יכול למונעו בשל כך משום שזו מידת סדום, אך מכיון שיכול להחזיק עליו אין זו מידת סדום, וע"כ אסור לו לפתוח. אך כאשר יש ביניהם רה"ר אין הוא משתמש באויר חבירו, וממילא אין לחבירו כל תביעה נגדו<sup>22</sup>, לא של תשמישין ולא של נזיקין (לפי החילוק לעיל).

הסבר זה הינו קשה קצת בדברי הרשב"א שהרי לא הזכיר מאומה מחילוק זה. יתכן ולפי דברינו עד כה שעיקר הגדרת חלון היא בשינוי המיבנה והיחס בין החצרות, וההיזק

21. בהוצ' הטור השלם עמ' רצ.

22. ע' בנתה"מ (קנד סק"י) שכתב חשבון זה לראשונים שסוברים שיכול לסמך מזיק כ"ז שאין נזק, ומ"מ חלון אסור כיון שמשתמש בשל חבירו, ואינו נחשב מידת סדום, וע"כ כתב שאם פתוח לרה"ר שאינו משתמש בשל חבירו תו אינו יכול לעכבו. מעין זה מבואר בדברי הרא"ש (המובאים בטור ובשר"ע סע' יד) שמותר לפתוח חלון כנגד עליית חבירו ורה"ר ביניהם, כשאין שם לחבירו חלון, ונימק יאת הרא"ש משום שרה"ר הפקר והרי הוא כזוכה מן ההפקר. ולכאורה הרא"ש סובר שמותר לסמוך נזיק כשאין נזיק ומדוע צריך שתהיה רה"ר בינתיים? ולפי החשבון של התיבות אתי שפיר. (ועיין דרך אחרת בסמ"ע סקל"ד שולא הנימוק שזה הפקר א"כ רה"ר היא החצר השותפין ונמצא שפתח שלא כדין, וא"כ יכול השני לפתוח חלון כנגדו או שיעשו פשרה ביניהם - וא"כ גם אתי שפיר. ואפשר לבאר עוד שהרא"ש נצרך לטעם זה משום שסובר בסוגיית חרדל שבנזק המתחדש לא מועילה סמיכה בהיתר (רע"י א), וכיון שהז"ר זהו נזק המתחדש בגיריה דיליה צריך הוא לטעם שזכה בזכות זו מן ההפקר.) מעין חשבון זה כותב גם החזו"א (וי"ד) בביאור דברי הרא"ש בפ"ב שאדם שפתח חלון לחורבה אם בנה השני את חצירו צריך הראשון לסתום את החלון, כיון שאין לו חזקה, וכתב החזו"א שאע"פ שהרא"ש סובר שמועילה סמיכה בהיתר, מ"מ צריך להרחיק את חלונו המזיק כיון שמשתמש באויר חבירו, וע"כ יכול לתבוע שירחיק. ועפ"י זיבאר את תשובת הרא"ש (מובאת בטור קנד, כב) שחלון של ראובן שאינו פתוח לחצר שמעון משום שיש כותל שעומד ביניהם, אם נפל הכותל צריך ראובן לסתום את חלונו ואינו נחשב סמיכה בהיתר משום שהניזק קדם - ע"ש, כתב החזו"א שזה איירי כשהחלון נמצא לגמרי בתוך שלו כך שאינו משתמש באויר חצירו, כי אם היה משתמש באויר חבירו לא היה הרא"ש ניזקק לומר שאין זו סמיכה בהיתר. ויש להעיר שלדברי רע"ק"א בשיטת הרא"ש שבנזק מתחדש לא מועילה כלל סמיכה בהיתר - א"צ לבאר כלל כחזו"א מצד משתמש באויר חבירו, אלא צריך לסתום את חלונו כיון שזהו נזק מתחדש.

ראיה הינו רק ההשלכה (הנ"מ) של שינוי זה, ניתן להבין שהרשב"א אומר שאם אין עתה הז"ר, וכן אינו משתמש כלל באויר חבירו, נמצא שאין פתיחת החלון מהווה כלל שינוי בצורת השכנות שלהם, וע"כ אין לו איסור לפתוח חלון זה. א"כ כאן אנו מוצאים שלחלון יש צד קולא מחמת ההגדרה הנ"ל. ויתכן וזה מה שעומד גם ביסוד החילוק של ה"ר יונה שחלון אינו מזיק במובנו הרגיל אלא הוא קל יותר, משום שבפועל הוא עצמו אינו מזיק, אלא בני הבית מזיקים על ידו, וא"כ האיסור לפתוח אותו הוא מצד שמשנה את מיבנה ויחס השכנות ביניהם). כך מוסברים יותר דברי הרשב"א שהדרך היא של המלך, והוא רצה שכל הבא לפתוח חלון לרה"ר יפתח, כלומר שהמלך הוא זה שמגדיר מהו המיבנה והיחס בין החצרות<sup>23</sup>.

לפי"ז ניתן להבין גם את דברי הרשב"א (שם) שאפ' כשיבוא השני ויבנה את החורבה ונמצא שעתה מזיקו, מ"מ אינו צריך כבר להרחיק. ולכאורה זהו חידוש גדול שהרי סו"ס עתה הוא מזיק לו בידיים, ולא מצינו שהרשב"א סובר שמועילה סמיכה בהיתר אליבא דרבא (ולהלכתא), וכ"ש כשמזיקו בידיים! ואכן נתה"מ (קנד סוסקי"ח) כתב באופן פשוט שבשעה שיבנה הניזק את חצרו צריך הלה לסתום את חלונו. (ורק מצינו שאם השני רוצה לפתוח בעצמו חלון צריך הוא להרחיק ע"מ שלא להזיק לראשון שקדם). נראה שעפ"י דברינו שע"י פתיחת החלון נוצרת מציאות בין שכנים שיש להתחשב בה, א"כ זו צורת החצרות הנוכחית שממילא השני צריך לקחת אותה בחשבון כאשר הוא בא לבנות את חצרו, וע"כ אין הוא יכול לתבוע מהראשון לסלק את חלונו.

23. החזו"א (וא"ט) ביאר ברשב"א כפשוטו שכך הקנה להם המלך, אך הוסיף שמ"מ לשני אסור לפתוח חלון על הראשון אפ' אם המלך נתן להם זאת על דעת כן, משום שזה כבר לא ענין לקנין הקרקע אלא זהו איסור אקרקפתא דגברא שלא להזיק. לפי דברינו העניין מוסבר שפתיחת החלון ע"י הראשון אינה בגדר "מזיק" משום שלא שינתה דבר במיבנה החצרות, וע"כ יש משמעות לזכויות המלכות. וע' בחזו"א יב,א באליו מצבים אזלינן בתר זכויות המלכות, ובאילו מצבים ניכנס הדבר לדין תורה של נזקי שכנים.